

Enquête ‘Sociale Scheidslijnen’

Veldwerkverslag

Juni 2014

Colofon

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563, 7500 AN Enschede

Datum

Juni 2014

Opdrachtgever

Sociaal en Cultureel Planbureau
Postbus 16.164
2500 BD Den Haag

Auteurs

Drs. Gerben Huijgen
Ir. Arnold Kooiker

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave	pag.
1. Inleiding	1
2. Vragenlijst	1
3. Steekproef	2
4. Dataverzameling	2
5. Dataverwerking	5

1. Inleiding

De enquête sociale scheidslijnen dient als empirische onderlegger voor het 22e Sociaal en Cultureel Rapport dat eind 2014 zal verschijnen. De enquête bevat vragen over actuele sociale scheidslijnen in Nederland. Het gaat om verschillen tussen groepen mensen. Naast de beschrijving en analyse van objectieve sociale scheidslijnen staan percepties centraal: welke scheidslijnen zien mensen en waar plaatst men zichzelf. Ook zullen we ingaan op de vraag in hoeverre sprake is van samenhang en cumulatie van scheidslijnen. Tot de actuele scheidslijnen rekenen we scheidslijnen in termen van inkomen, opleiding en gezondheid, culturele verschillen, verschillen in macht, in etniciteit en in leeftijd.

De data is verzameld door middel van een vragenlijstonderzoek. Deelnemers konden de vragenlijst online op papier invullen of telefonisch aan het onderzoek deelnemen. De onderzoekspopulatie bestaat uit inwoners van Nederland.

De vragenlijst is door het SCP ontwikkeld. De gegevensverzameling is uitgevoerd door I&O Research. Dit verslag beschrijft het verloop van het veldwerk. Er wordt ingegaan op de vragenlijst, de steekproef, het uitzetten van de enquêtes, de respons en de oplevering van het databestand.

2. Vragenlijst

Voor het onderzoek is door het SCP een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijst is geprogrammeerd tot een online versie en schriftelijke versie. Beide varianten zijn getest bij 10 personen (5 online en 5 schriftelijk). Hiervoor zijn twee testdagen georganiseerd op twee kantoren van I&O Research. De testgesprekken vonden plaats op donderdag 6 maart in Hoorn (5 personen) en op 7 maart in Nieuwegein (5 personen). De personen zijn door I&O Research geworven voor deelname aan deze testfase. De 10 deelnemers waren een diverse groep Nederlanders met een goede mix qua geslacht, leeftijd, opleiding en inkomen.

De personen hebben de vragenlijst in het bijzijn van de projectleider van het SCP en de projectleider van I&O Research ingevuld en direct feedback gegeven. De reacties zijn verwerkt in een kort verslag. Na de eerste test is de online vragenlijst aangepast. Op de tweede testdag is de aangepaste lijst getest. Dit heeft nogmaals tot aanpassingen geleid. Ook deze zijn vastgelegd.

Toen de vragenlijst inhoudelijk definitief was vastgesteld, is deze opgemaakt door de vormgever van I&O Research. Er zijn twee versie gemaakt: één voor mannen en één voor vrouwen. Op deze manier kon de vragenlijst net op 20 pagina's blijven (inclusief omslag en invulinstructie). Daarnaast is er een internetvragenlijst geprogrammeerd. De online en papieren vragenlijst zijn door het SCP en I&O Research uitgebreid en in detail gecontroleerd, getest en daarna definitief gemaakt. Verder is er een telefonisch script van de vragenlijst gemaakt. De vragen waarbij in de papieren en online vragenlijst afbeeldingen worden getoond zijn hier achterwege gelaten. Verder is de formulering aangepast op telefonische deelname. De vragenlijst bestaat uit 111 vragen.

3. Steekproef

De steekproeftrekking is verricht door het CBS. Hierbij is gebruik gemaakt van inkomensinformatie van de Belastingdienst om te kunnen stratificeren op inkomen. Er zijn namelijk vier inkomenstrata aangebracht; de bovenste 1 procent, de volgende 9 procent, de volgende 80 procent en de onderste 10 procent. Op basis van de gewenste netto responsaantallen per groep en de vooraf ingeschatte te realiseren responspercentages is de omvang van de bruto steekproef bepaald. Vanwege de korte doorlooptijd van het project en de onzekerheid rondom de te realiseren respons bij de randgroepen (bovenste 1, volgende 9 en onderste 10 procent) is hier 10 procent marge genomen. Dit resulteert in een bruto steekproefomvang van in totaal 6.975 personen. Zie tabel 1.

Tabel 1.

Specificatie opbouw steekproef

deelgroep	netto benodigd	verwacht responspercentage	bruto benodigd	10% marge bij de randgroepen
bovenste 1%	300	42,0%	714	786
volgende 9%	300	46,0%	652	717
volgende 80%	1.900	46,0%	4.130	4.130
onderste 10%	500	41,0%	1.220	1.341
totaal	3.000	44,7%	6.716	6.974

4. Dataverzameling

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode van zaterdag 22 maart tot en met dinsdag 13 mei.

- **Uitnodiging:** op zaterdag 22 maart hebben 6.974 personen de brief ontvangen met inlogcodes. Hierbij is gebruik gemaakt van briefpapier en verzendveloppen van het SCP. De brief is ondertekend door de directeur van het SCP. Per inkomensgroep zijn verschillende incentives gebruikt. Alle respondenten maken kans op een iPad mini. De lage inkomens kunnen daarnaast kans maken op één van de drie HEMA bonnen van 100 euro. De hoge inkomens kunnen naast de iPad kans maken op een lunch met Kim Putters, directeur SCP.
- **Eerste herinnering:** op dinsdag 1 april hebben 6.125 personen die nog niet gerespondeerd hadden een herinneringsbrief ontvangen inclusief papieren vragenlijst. In de brief is tevens de mogelijkheid onder de aandacht gebracht om telefonisch aan het onderzoek deel te nemen. Op het moment van het versturen van deze eerste herinnering bedroeg de respons gemiddeld 15 procent.
- **Tweede herinnering:** op donderdag 17 april hebben 5.114 personen die nog niet gerespondeerd hadden een herinneringsbrief ontvangen, wederom inclusief papieren vragenlijst. Op het moment van het versturen van deze tweede herinnering bedroeg de respons gemiddeld 27 procent.
- **Telefonische ronde:** voor de hoge en middeninkomensgroep is een telefonische motivatieronde uitgevoerd. De respons bedroeg op dat moment 29 procent. De groep lage inkomens heeft de mogelijk gekregen aan een telefonisch interview mee te doen. Ten behoeve van de telefonische ronde is het non-responsbestand verrijkt met telefoonnummers. Hiervoor is gebruik gemaakt van EDM. In totaal zijn 5.391 adressen ter verrijking aangeboden. Van 3.957 adressen (73%) is het telefoonnummer geleverd.

Veldwerkverslag enquête 'Sociale Scheidslijnen'

Dit varieerde van 87 procent bij de hoge inkomens tot 59 procent bij de lage inkomens. Voorafgaand aan de telefonische ronde is in het bijzijn van de projectleider de telefonisch enquête getest (donderdag 17 april). Bij twee respondenten is meegeluisterd en dit testen heeft niet tot aanpassingen in de telefonische vragenlijst geleid.

Op maandag 21 april is gestart met het telefonisch motiveren. De interviewers hebben vooraf een mondelinge en schriftelijke instructie gehad. Interviewers van I&O Research belden de personen uit de hoge en middeninkomensgroep die de vragenlijst nog niet hebben ingevuld met het verzoek de enquête alsnog in te vullen. Personen die aangaven de vragenlijst op internet in te vullen, hebben indien nodig per e-mail de inloggegevens ontvangen. Steekproefpersonen in de lage inkomensgroepen zijn gebeld met het verzoek telefonisch aan het onderzoek deel te nemen. Uiteindelijk zijn er 22 enquêtes telefonisch afgenomen. De gespreksduur varieerde van 32 minuten tot 104 minuten, met een gemiddelde van 55 minuten.

- Er is gebeld in de periode van 21 tot en met 30 april en er zijn er 350 beluren besteed.
- In totaal zijn alle 3.475 telefoonnummers gebruikt, waarbij maximaal 20 contactpogingen zijn ondernomen. In totaal is met 2.777 personen gesproken. Hiervan is de status als volgt:

Tabel 1

Status bereikte telefoonnummers:

Status	Aantal
Naam/adres/telefoonnummer fout	197
(Probeer) afspraak	29
Definitieve afspraak	2
Weigering (princiepelijk)	174
Weigering (geen tijd, te druk)	45
Weigering (wel mondeling/schriftelijk)	1
Weigering (overig)	68
Weigering (geen toestemming)	10
Buiten doelgroep	10
Reeds ondervraagd	5
Stratificatie bereikt	44
Spreekt geen Nederlands	44
Weigering (vanuit telefonisch motiveren)	1.026
Langere tijd afwezig	41
Ziekte	36
Respondent is overleden	4
Doet online mee (vanuit telefonisch motiveren)	66
Doet online mee, e-mail toegestuurd (vanuit telefonisch motiveren)	93
Online deelgenomen	189
Doet schriftelijk mee (vanuit telefonisch motiveren)	200
Schriftelijk deelgenomen	471
Telefonisch deelgenomen	22

* Aan 167 respondenten is naar aanleiding van het telefonisch contact een e-mail gestuurd met de inloggegevens.

- De telefonische motivatieronde is uitgevoerd op alle werkdagen van de week, zowel overdag als 's-avonds. Aan het eind van de telefonische ronde op 30 april bedroeg de respons 39 procent.
- Bij de telefonische interviews is op het eind ook gevraagd waarom men nog niet eerder heeft meegedaan (online of schriftelijk). Op deze manier is geprobeerd te achterhalen of laaggeletterdheid wellicht een reden was. De meest genoemde reden was ‘geen tijd’. Respondenten hebben niet aangegeven dat problemen met lezen een reden waren niet eerder deel te nemen.
- **Extra reminder**
Oorspronkelijk zou de periode van dataverzameling op 30 april worden afgerond. Op dat moment bedraagt de respons gemiddeld 39 procent. Bij de twee hoge inkomensgroepen is de beoogde respons van n=300 inmiddels gerealiseerd. De respons bij de middeninkomens en de lage inkomensgroep ligt op dat moment nog onder de streefaantallen. Daarom is besloten een aanvullende responsverhogende maatregel in te zetten, in de vorm van een extra herinneringsbrief inclusief vragenlijst en een vergoeding bestaande uit een ½ staatslot ter waarde van 7,50 euro. De veldwerkperiode is hierdoor met twee weken verlengd. Alle respondenten uit de lage en middeninkomensgroep die nog niet hebben gerespondeerd én bij het telefonisch contact niet hard hebben geweigerd zijn nogmaals aangeschreven. Bij de lage inkomens zijn 732 personen aangeschreven, bij de midden inkomens 1.540. Deze extra reminder heeft 268 ingevulde vragenlijsten (12 procent) opgeleverd.
- Op 13 mei is de periode van dataverzameling afgesloten. De respons bedraagt 3.040 vragenlijsten. Dat is 44 procent van de steekproef.
- Van de totale respons is 58 procent online gerealiseerd en 41 procent schriftelijk. Daarnaast is er 1 procent telefonische respons.
- Een gedetailleerd responsoverzicht is als bijlage bij dit veldwerkverslag beschikbaar. Onderstaande tabel geeft de respons op hoofdlijnen weer.

Tabel 4

Ontwikkeling respons per kanaal, per fase

		uitzet	respons			totaal
			web	schriftelijk	telefonisch	
22 maart 2014	uitnodigingsbrief	6.974				
1 april 2014	herinneringsbrief + vragenlijst	6.125	1.052	0	0	1.052
17 april 2014	2e herinneringsbrief + vragenlijst	5.114	1.379	516	0	1.895
21 april 2014	start telefonisch motiveren	3.957	1.459	532	0	1.993
2 mei 2014	3e herinneringsbrief + vragenlijst	2.272	1.636	1.063	21	2.720
13 mei 2014	einde dataverzameling		1.723	1.243	22	2.988*

* in het eindbestand zitten 3.040 cases, waarvan 1.258 schriftelijk, 1.755 online en 27 telefonisch. Deze aantallen zijn enigszins hoger dan de totaalaantallen in tabel 4, omdat onder de 3.040 cases ook nog 37 onderbroken enquêtes zitten, die wel tot op minimaal driekwart van de vragenlijst zijn ingevuld. Tevens bevat het eindbestand ook 23 dubbele enquêtes (die deels overlappen met de 37 onderbroken enquêtes), d.w.z. enquêtes van dezelfde respondent die via verschillende kanalen ingevuld is.

Als de onderbroken en dubbele enquêtes buiten beschouwing worden gelaten, bedraagt de eindrespons 2.988 enquêtes.

5. Dataverwerking

Na afloop van het veldwerk zijn de enquêteresultaten verwerkt tot een SPSS databestand. Hiervoor is de schriftelijke respons gescand en later samengevoegd met de online en telefonische respons. Het databestand is inclusief labels voor variabelen en antwoordcategorieën aan het SCP opgeleverd, eerst als tussenbestand, daarna als eindbestand. Er is één vragenlijst verwijderd die ongeloofwaardig snel is ingevuld. In het databestand zijn naast volledige ingevulde vragenlijsten, ook onderbroken vragenlijsten opgenomen. Hiervoor is als criterium wel aangehouden dat de vragenlijst minimaal tot vraag 74 was ingevuld. Tevens is meervoudige respons van dezelfde respondent opgenomen. Hierbij is gemarkeerd welke enquête van de meervoudige respons de dubbele is, primair op basis van welke van de dubbelingen volledig ingevuld en indien dat gelijk was dan secundair op basis van het veldwerkkanaal (waarbij online en telefonisch prioriteit heeft boven schriftelijk).

Bijlagen

Bijlagen als aparte documenten beschikbaar:

- vragenlijst
- brieven (uitnodigingsbrief, herinneringsbrief)
- responsoverzicht